

การศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับ
อุดมศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎี
วิพากษ์และการสอนแบบซีกค้ำร่วมกับสื่อดิจิทัล
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์*

A Study of Problems in Teaching Thai Literature in Higher
Education and Learning Management Approaches Based on
Critical Theory and the Jurisprudential Inquiry Model with
Digital Media to Promote Critical Thinking Skills

สถาพร ปุ่มเป้า, กาญจนา วิชญาปกรณ์ และกฤษฎายากัญจน์ โตพิทักษ์

Sathaporn Poompao, Kanchana Witchayapapakorn and Kittayakan Topithak

มหาวิทยาลัยนเรศวร, ประเทศไทย

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sathapornp66@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับ
อุดมศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีก
ค้ำร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่
1) อาจารย์ผู้สอนด้านวรรณกรรมไทย สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ในภาคเหนือ จำนวน 6 คน 2) นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาล
งกรณราชวิทยาลัย ในภาคเหนือ จำนวน 35 รูป/คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย
จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา 1 ฉบับ 2) แบบสอบถาม 1 ฉบับ และ
3) แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้ 1 ฉบับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา

*ได้รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 22 กันยายน 2568

Received: May 16, 2025; Revised: June 25, 2025; Accepted: September 22, 2025

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย คือ (1) ด้านอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ หลักการสอน วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บทบาทของผู้สอน และบรรยากาศภายในชั้นเรียน และ (2) ด้านผู้เรียน พบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.24) โดยมีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) ด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66) ด้านเนื้อหาวรรณกรรม ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.10) และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.99)

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค้ำร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า ทฤษฎีวิพากษ์ และการสอนแบบซีกค้ำ เป็นหลักการเรียนรู้วรรณกรรมไทยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สื่อดิจิทัล เป็นสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดทฤษฎี พัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเนื้อหาวรรณกรรม การวัดและประเมินผล ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา; แนวทางการจัดการเรียนรู้; ทฤษฎีวิพากษ์; การสอนแบบซีกค้ำ; สื่อดิจิทัล; ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

Abstract

This study aimed to: (1) examine the problems in teaching Thai literature in higher education, and (2) explore instructional approaches based on critical theory and the Jurisprudential Inquiry Model integrated with digital media to enhance critical thinking skills. This research uses mixed methodologies, incorporating both quantitative and qualitative approaches. The participants consisted of: (1) six Thai literature instructors from the Thai Language Teaching at Mahachulalongkornrajavidyalaya University in the northern; (2) thirty-five third-year students enrolled in the same program and region; and (3) seven experts in Thai literature instruction at the higher education level. The research instruments included: (1) one interview form on instructional problems, (2) one questionnaire, and (3) one interview form on instructional approaches. Data were analyzed using statistics such as mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and content analysis.

The findings revealed that:

1. The problems in teaching Thai literature were categorized into two dimensions: (1) Instructor-related problems, which included issues concerning instructional principles, methods, techniques, learning materials and resources, learning activities, assessment and evaluation, the role of the instructor, and the classroom environment; (2) Learner-related problems, which were found to be at a high level ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.24). The most prominent issue was the lack of learning materials and resources ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61), followed by learner-related factors ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66), literature content ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 1.10), and learning activities ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.99).

2. The instructional approach based on Habermas's critical theory and the Jurisprudential Inquiry Model, combined with digital media, was found to be effective in fostering learners' critical thinking skills. Critical theory and the Jurisprudential Inquiry, value reasoning, and discussion of controversial issues, while digital media support the learning activities. These three components can be integrated into a comprehensive learning management model, which includes the selection of literary content, assessment and evaluation strategies, supportive learning factors, to ensure effective and goal-oriented instruction in Thai literature.

Keywords: Teaching problems in Thai literature of Higher Education; learning management approaches; Critical theory; Jurisprudential Inquiry Model; Digital media; Critical thinking skills

1. บทนำ

การเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง แต่ในปัจจุบันการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน (เมธี อนันต์, 2567, หน้า 142-158) โดยปัญหาหลักที่เผชิญคือ การขาดความสนใจจากผู้เรียน ผู้เรียนหลายคนรู้สึกว่าการเรียนวรรณกรรมไทยไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับความสนใจหรือไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน จึงทำให้ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (กึ่งกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล, 2560, หน้า 203-213) ดังนั้น การเรียนการสอนวรรณกรรมไทยในยุคปัจจุบันจึงควรมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง

จากการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยของแต่ละหลักสูตรจากสถาบันระดับอุดมศึกษา มีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ดังเช่นงานวิจัยของอรุณทัย อินทนิล, ภคพล คำน้อย และกาญจนา วิชญาปกรณ์ (2565, หน้า 337-354) ได้สำรวจงานวิจัยด้านการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2555-2564 รวมระยะเวลา 10 ปี พบกับสภาพปัญหา 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียน คือ มีความรู้พื้นฐานทางภาษาไม่ดีพอขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่รักการอ่าน ไม่เห็นคุณค่าของวรรณกรรมไทย 2) ปัญหาที่เกิดจากผู้สอน คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวรรณกรรม วิธีสอนไม่น่าสนใจ จัดกิจกรรมไม่มีความหลากหลายหรือไม่เหมาะกับช่วงวัยของผู้เรียน และ 3) ปัญหาด้านสื่อที่ใช้ในการสอน คือ สื่อไม่เพียงพอ สื่อการสอนไม่น่าสนใจเป็นต้น ในทำนองเดียวกัน ดวงมน จิตรจางค์ (2556) กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นเพราะว่าผู้ศึกษาวรรณกรรมไทยคาดหวังว่า วรรณกรรมไทยต้องเป็นหลักแห่งคุณค่าเชิงความรู้ทางภาษาและหลักศีลธรรมวิธีการศึกษาจึงเป็นหลักการสำเร็จรูปให้เรียนรู้เนื้อเรื่องแล้วจดจำข้อสรุปทางคุณค่า นั้นเท่ากับว่าขาดการตีความและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงลบต่อวรรณกรรมไทย ดังนั้น การได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลให้การเรียนรู้วรรณกรรมไทยไม่บรรลุวัตถุประสงค์ จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา และออกแบบการเรียนรู้วรรณกรรมไทยอย่างเหมาะสม

แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยที่สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมีหัวใจสำคัญคือ ผู้เรียนต้องเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ดังที่ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2560, หน้า 203-213) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดและคิดเป็น หากแต่ผู้เรียนจะรู้จักคิดได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนที่เป็นผู้เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้กลั่นกรองความคิดอย่างมีเหตุผล จนเกิดเป็นมโนทัศน์ได้ในที่สุด แนวคิดทฤษฎีที่จะช่วยให้การออกแบบการเรียนรู้วรรณกรรมไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ คือ ทฤษฎีวิพากษ์ของ Habermas (1981; 2004) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความหมายในภาษา เน้นการสร้างความรู้ด้วยการกระทำทางการสื่อสาร โดยมีหลักการว่าความรู้เกิดขึ้นจากการได้แลกเปลี่ยนความคิดอย่างอิสระเสรีเปิดโอกาสให้เกิดการตีความเชื่อมโยงการสื่อสารนั้นเข้ากับโลกสังคม มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) พื้นที่สาธารณะ เป็นสถานที่แสดงความคิดอย่างอิสระเสรี ปราศจากข้อจำกัดใดๆ มีความเท่าเทียม และความไว้วางใจ 2) การกระทำทางการสื่อสาร คือ การวิพากษ์และการรับรู้อย่างลึกซึ้งในคุณค่าผ่านกระบวนการสื่อสารทางภาษาที่ต้องอาศัยการตีความสร้างความเข้าใจและเน้นการตีความร่วมกันในสถานการณ์ที่เผชิญบนพื้นที่สาธารณะ (Habermas, 1981) และ 3) ความมีเหตุผล คือ เหตุผลเชิงเครื่องมือ เป็นชุดความรู้ของวิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์ เหตุผลเชิงภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นชุดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การตีความภาษา และเหตุผลเชิงการใช้อำนาจ เป็นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ที่มีต่อชุดโต้เถียงโต้แย้งต่างๆ ภายใต้สถานะแห่งการสื่อสารที่เปิดกว้าง

การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยด้วยทฤษฎีวิพากษ์ ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียน นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยฝึกฝนความคิด ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมไทยได้หลากหลายมุมมอง คือ การสอนแบบซีกค่าน ดังที่ Joyce, Weil, & Colhoun (2009) ได้เสนอการสอนแบบซีกค่าน นอกจากมีส่วนในการพัฒนาทักษะทางปัญญา การคิดขั้นสูง การตัดสินใจ ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี มีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหาในสังคม ยังช่วยฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนถึงคำตอบในมุมมองต่างๆ ที่หลากหลาย รู้จักวิเคราะห์ปัญหา ประมวลข้อมูล อภิปรายปัญหาที่ซับซ้อนรวมถึงประเด็นการโต้แย้งที่มีความเกี่ยวข้องกับทางสังคม การสอนด้วยวิธีนี้ยังกระตุ้นให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของบุคคลอื่นจะเห็นได้ว่าทั้งทฤษฎีวิพากษ์ และการสอนแบบซีกค่าน มีความสอดคล้องในการนำมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย เพื่อให้การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยมีความทันสมัยตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ซึ่งสื่อดิจิทัล เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เรียนวรรณกรรมไทยมีความน่าสนใจมากขึ้น สื่อดิจิทัลนำเสนอเนื้อหา เช่น ข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีโอ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) รวมถึงเนื้อหาดิจิทัลสมัยใหม่อื่นๆ เข้ามาผสมผสานและเชื่อมโยง (ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยาคิน, 2564, หน้า 40-55) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น รวบรวมเนื้อหาไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกทุกที่ทุกเวลา (ยีน ภู่วรรณ, 2558, หน้า 133-156) ดังนั้น สื่อดิจิทัลจะเป็นอีกหนึ่งส่วนสำคัญทำให้การจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์สรุปผลเป็นข้อมูลสำคัญนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนด้านวรรณกรรมไทย สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 คน ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จำนวน 2 คน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน จำนวน 2 คน และวิทยาเขตพะเยา จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ 2) นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านการเรียนรายวิชาด้านวรรณกรรมไทยมาแล้ว จำนวน 35 รูป/คน ได้แก่ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จำนวน 8 รูป/คน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน จำนวน 18 รูป/คน และวิทยาเขตพะเยา จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา สำหรับอาจารย์ผู้สอนด้านวรรณกรรมไทย จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural) แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 7 ข้อ และตอนที่ 2 สภาพปัญหาการเรียนการสอนทางด้านวรรณกรรมไทยฯ จำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ตัดสิน คือ ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ผลการตรวจสอบ IOC พบว่า ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แปลผลได้ว่า แบบสัมภาษณ์มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ และ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา สำหรับนิสิต จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 4 ข้อ และตอนที่ 2 สภาพปัญหาการเรียนการสอนทางด้านวรรณกรรมไทย จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ รวมเป็น 40 ข้อ ซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ตัดสิน คือ ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ผลการตรวจสอบ IOC พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แปลผลได้ว่า แบบสอบถามมีคุณภาพสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประธานหลักสูตรสาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือ ทั้ง 3 แห่ง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตชั้นปีที่ 3 ผ่านช่องทางออนไลน์ Google Form เปิดรับการตอบแบบสอบถาม จำนวน 35 คำตอบ โดยผู้วิจัยลง

พื้นที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์สภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยของอาจารย์ผู้สอน มาสรุปประเด็นสำคัญ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป และ 2) นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยของนิสิต มาคำนวณด้วยโปรแกรม Microsoft Excel แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อแปลความหมายรายข้อ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวาทกรรมและการสอนแบบซักค้านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา จำนวน 7 ท่าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีความรู้การศึกษาระดับปริญญาเอก ในสาขาวิชาภาษาไทยหรือการสอนภาษาไทย มีประสบการณ์การสอนวรรณกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา ไม่นต่ำกว่า 5 ปี และมีผลงานวิจัยหรือผลงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structural) แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 7 ข้อ และตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมฯ จำนวน 7 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และการตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีเกณฑ์ที่ใช้ตัดสิน คือ ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ผลการตรวจสอบ IOC พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แปลผลได้ว่า แบบสัมภาษณ์มีคุณภาพสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ จำนวน 7 คน พร้อมส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและเครื่องมือการวิจัย และ 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวันเวลาสถานที่ที่ได้นัดหมาย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเผชิญหน้า และผ่านช่องทางออนไลน์ Google Meet, Facebook, Line ตามความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรม ของผู้เชี่ยวชาญมาสรุปประเด็นสำคัญ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษาและแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกด้านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา

1.1 สภาพปัญหาด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า ประเด็นที่เป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมไทย ดังนี้ 1) หลักการสอนวรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้หลักการให้ความรู้โดยยึดเนื้อหาตามหนังสือตำรามากเกินไป เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทราบถึงประวัติผู้แต่งความเป็นมา เนื้อเรื่อง ถอดความ แปลความหมายคำศัพท์ และวิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับ โดยมอบหมายให้อ่านแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน ซึ่งหลักการนี้ผู้เรียนจะได้รับการสร้างความรู้ กรอบความคิด และใช้หลักการวิเคราะห์ที่มีลักษณะคล้ายกัน อันไม่ก่อให้เกิดการสร้างมุมมองความคิดที่แปลกใหม่ เมื่อเจอสถานการณ์ที่แตกต่างนอกเหนือไปจากนี้ ผู้เรียนไม่อาจคาดคะเน ถกเถียง โต้แย้ง ขยายความคิดด้วยการใช้เหตุผลต่างๆ มาสนับสนุน และแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกับผู้อื่น และยังทำให้ขาดพื้นที่อิสระในการแสดงความคิดเห็นอีกด้วย 2) วิธีการสอนวรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้ตามเอกสาร การบรรยายประกอบสไลด์ Power Point และให้ผู้เรียนจดบันทึกสรุปความรู้ ซึ่งเป็นวิธีการให้ความรู้แบบสำเร็จรูป วิธีการนี้นอกจากไม่ได้คำนึงถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ยังเป็นวิธีการที่ไม่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การแก้ไขปัญหา และส่งผลให้ไม่อาจช่วยลดช่องว่างของความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย อีกทั้งผู้สอนใช้วิธีการมอบหมายให้ผู้เรียนอ่านวรรณกรรมเพื่อมุ่งเอาสาระ จากหนังสือตำราเอกสาร แล้วเขียนคำตอบลงในงานหรือแบบฝึกหัดมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เพราะผู้เรียนในยุคปัจจุบันเป็นคนรุ่นใหม่ มีทักษะการเรียนรู้และสืบค้นข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ได้รวดเร็ว ทำให้การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้วรรณกรรมไทยของผู้เรียนอาจลดลงได้ 3) เทคนิคการสอนวรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนหวั่นภัยสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมหรือสิ่งที่ห่างไกลจากประสบการณ์ของตัวผู้เรียน ผู้สอนยังใช้เทคนิคจากการหวั่นภัยเหตุการณ์ที่เป็นกระแสนิยมบนสื่อสังคมออนไลน์จากความสนใจตามวัยของผู้เรียนได้ไม่มากเท่าที่ควร เพื่อนำมาเชื่อมโยงการวิเคราะห์หรือยกตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์กับตัวบทวรรณกรรม เนื่องจากผู้เรียนในยุคปัจจุบันใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำทุกวัน มักจะหวั่นภัยประเด็นที่พบบาดูดุและแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ทำให้ผู้สอนไม่อาจเข้าใจบริบท ขาดการติดตาม และไม่สามารถเชื่อมโยงตัวบทของวรรณกรรมเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ 4) สื่อและแหล่งการเรียนรู้วรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนใช้เพียงหนังสือตำรา เอกสาร ใบงานและ Power Point เป็นสื่อประกอบการสอนส่วนใหญ่ โดยยึดเนื้อหาและใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามเอกสารและคู่มือมากเกินไป ซึ่งในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีมีความทันสมัยและเกิดขึ้นอย่าง

รวดเร็วเป็นจำนวนมาก เช่น Canva, kahoot, Metaverse, AI, สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ผู้สอนต้องใช้ทักษะความคล่องแคล่ว และระยะเวลาในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทำให้เกิดความยุ่งยากในการใช้งาน ส่งผลให้ไม่สามารถผลิตสื่อหรือเลือกสรรวรรณกรรมที่ทันสมัยและตรงต่อความสนใจของผู้เรียน ในส่วนของแหล่งการเรียนรู้ ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือภายในห้องสมุด นอกจากจะเกิดปัญหาหนังสือที่ไม่เพียงพอต่อผู้เรียนแล้ว ยังเกิดข้อจำกัดของหนังสือที่ไม่ตรงตามความสนใจของผู้เรียนอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นลดความสำคัญของการสนับสนุนการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ เช่น เว็บไซต์ ผลงานที่เผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น 5) กิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ทราบถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร และทำการถามตอบผู้เรียน กิจกรรมเช่นนี้ช่วยตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ แต่เมื่อพิจารณาจะพบว่าเป็นลักษณะกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้ความจำเป็นอย่างมาก ซึ่งมีขอบเขตขององค์ความรู้ที่ค่อนข้างตายตัว ทำให้ผู้เรียนใช้การคิดเชิงวิพากษ์ได้ไม่มากเท่าที่ควรและไม่อาจนำไปสู่การสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งผู้สอนมอบหมายงานเดียวให้ผู้เรียนทำใบงาน แบบฝึกหัด และเข้าค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด ปฏิบัติตามคำสั่งและกำหนดประเด็นให้ อาจส่งผลให้ผู้เรียนคัดลอกหรือดัดแปลงคำตอบของเพื่อนได้ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมที่ยังไม่หลากหลายทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะสำคัญ เช่น การสื่อสาร การวางแผน การทำงานเป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์ ฯลฯ ย่อมส่งผลต่อเจตคติเชิงลบต่อการเรียนวรรณกรรมไทยได้ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนให้ความสำคัญกับการประเมินผลลัพธ์ปลายทางมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างทาง เน้นการใช้เครื่องมือที่วัดเป็นแบบปรนัย ผิด/ถูก ตรวจสอบคำตอบให้คะแนนจากใบงาน แบบฝึกหัด เป็นหลัก การประเมินผลในลักษณะนี้อาจจะยังไม่ครอบคลุมการประเมินจากสภาพความเป็นจริง เนื่องจากพื้นฐานของผู้เรียนมีความถนัดที่แตกต่างกัน เช่น การเขียนอธิบายคำตอบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) ที่ชัดเจน การพูดนำเสนอ การสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น 7) บทบาทของผู้สอนวรรณกรรมไทย พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ความรู้และประสบการณ์ตามที่ได้สั่งสมมาเพื่อใช้ถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน บทบาทเช่นนี้ผู้เรียนอาจจะยึดเอาผู้สอนเป็นศูนย์กลางความรู้มากจนเกินไป อีกทั้งการที่ผู้สอนมีบทบาทในการเลือกขาดของเนื้อหาวรรณกรรมตามหลักสูตรที่นำมาใช้สอนมากจนเกินไปนั้น อาจทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการแนะนำวรรณกรรมนอกเหนือจากหลักสูตรที่ยังมีอีกหลากหลายแง่มุม และ 8) บรรยายกาศภายในชั้นเรียน พบว่า ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจากการตอบคำถามเป็นส่วนใหญ่ ในเชิงบวกผู้เรียนเกิดความภูมิใจและได้รับคะแนนจากการตอบคำถาม แต่ในอีกมุมหนึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศการแข่งขันโดยที่ไม่รู้ตัว เมื่อผู้เรียนตอบคำถามผิดอาจเกิดความรู้สึกเขินอายหรือสูญเสียความมั่นใจเมื่อมีการตอบคำถามเกิดขึ้นอีก ส่งผลให้บรรยายกาศภายในชั้นเรียนเป็นพื้นที่กดดันและสร้างกำแพงความหวาดกลัวขึ้นในใจ

1.2 สภาพปัญหาด้านผู้เรียน สรุปรูปปัญหาการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมไทย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษาของนิสิต

รายการ	($\bar{X}$)	0.41	มากที่สุด
ด้านที่ 1 สภาพปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง	3.40	1.03	มาก
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย ไม่แปลกใหม่ และไม่น่าสนใจ	4.23	0.81	มาก
3. เน้นการบรรยาย ขาดการส่งเสริมผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ หรือลงมือปฏิบัติ	4.34	0.68	มาก
4. ตอบข้อซักถามตรงประเด็น และให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันทั่วทั้งที่	4.31	0.68	มาก
5. อธิบายเนื้อหา และยกตัวอย่างประกอบไม่ชัดเจนหรือเข้าใจได้ยาก	2.57	1.40	ปานกลาง
6. มีการสอนเกินขอบเขตของเนื้อหา และเล่าเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง	4.03	0.82	มาก
7. วัดและประเมินผลไม่ตรงกับขอบเขตเนื้อหาที่สอน	3.37	0.84	ปานกลาง
8. มอบหมายงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของวรรณกรรมที่เรียน	3.29	0.83	ปานกลาง
9. ใช้เวลาในการสอนเกินระยะเวลาที่กำหนด	3.23	1.00	ปานกลาง
10. ขาดทักษะการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี และเข้าถึงสื่อดิจิทัล	4.06	0.84	มาก
รวม	3.68	0.99	มาก
ด้านที่ 2 สภาพปัญหาด้านผู้เรียน			
1. ไม่ชอบเรียนวรรณกรรม	4.29	0.67	มาก
2. ไม่ชอบอ่านวรรณกรรม	4.71	0.46	มากที่สุด
3. มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เดิมไม่เพียงพอ	4.63	0.49	มากที่สุด
4. วิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นของวรรณกรรมที่อ่านไม่ได้	4.34	0.68	มาก
5. วรรณกรรมเป็นเรื่องไกลตัว	4.03	0.89	มาก
6. ไม่รู้สึกซาบซึ้ง หรือไม่เข้าถึงแก่นแท้ของวรรณกรรม	4.63	0.60	มากที่สุด
7. การเรียนวรรณกรรมไม่เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง	4.03	0.66	มาก
8. ติดการใช้โทรศัพท์เล่นสื่อสังคมออนไลน์	4.86	0.36	มากที่สุด
9. มีภาระงานอื่นๆ ต้องรับผิดชอบ ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าในการเรียน	4.83	0.38	มากที่สุด

รายการ	($\bar{x}$)	0.41	มากที่สุด
10. ขาดทุนทรัพย์ในการซื้อหนังสือวรรณกรรมที่สนใจ	4.74	0.61	มากที่สุด
รวม	4.51	0.66	มากที่สุด
ด้านที่ 3 สภาพปัญหาด้านเนื้อหาวรรณกรรม			
1. เนื้อหายากเกินไป	3.60	1.01	มากที่สุด
2. เนื้อหายาวเกินไป	3.57	1.04	มากที่สุด
3. เนื้อหาไม่หลากหลาย	3.43	0.95	มาก
4. เนื้อหาไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	3.34	1.00	ปานกลาง
5. เนื้อหาไม่น่าติดตาม	3.89	1.08	มาก
6. เนื้อหาไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินผล	2.89	1.39	ปานกลาง
7. เนื้อหาห่างไกลจากประสบการณ์ของผู้เรียน	3.40	1.09	ปานกลาง
8. เนื้อหาส่วนใหญ่มีแต่ข้อความ ขาดรูปภาพประกอบ	4.63	0.55	มากที่สุด
9. ลำดับเนื้อหาไม่ได้เรียงจากง่ายไปหายาก	3.80	0.96	มาก
10. ใช้ภาษาในการแต่งที่มีความเฉพาะ ทำให้เข้าถึงได้ยาก	4.51	0.61	มากที่สุด
รวม	3.71	1.10	มาก
ด้านที่ 4 สภาพปัญหาด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้			
1. สื่อไม่ทันสมัย ไม่มีความแปลกใหม่	4.63	0.69	มากที่สุด
2. สื่อไม่มีความหลากหลาย	4.57	0.50	มากที่สุด
3. สื่อไม่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.71	0.52	มากที่สุด
4. เนื้อหาของสื่อไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.20	0.80	มาก
5. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ ลำโพง ภายในห้องเรียนมีสภาพ ไม่พร้อมใช้งาน	4.57	0.65	มากที่สุด
6. ห้องสมุดมีหนังสือวรรณกรรมสำหรับการค้นคว้าไม่เพียงพอ	4.63	0.65	มากที่สุด
7. สภาพบรรยากาศภายในห้องสมุดไม่เอื้อต่อการอ่านวรรณกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
8. สัญญาณอินเทอร์เน็ตให้บริการไม่เสถียร	4.74	0.44	มากที่สุด
9. อุปกรณ์เทคโนโลยีไม่ทันสมัย มีความล่าช้า	4.54	0.56	มากที่สุด

รายการ	($\bar{X}$)	0.41	มากที่สุด
10. แหล่งข้อมูลวรรณกรรมออนไลน์มีค่าใช้จ่ายสูง	4.66	0.54	มากที่สุด
รวม	4.59	0.61	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.12	0.24	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียน มีสภาพปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สภาพปัญหาด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.61) รองลงมาได้แก่ สภาพปัญหาด้านผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66) รองลงมาได้แก่ สภาพปัญหาด้านเนื้อหาวรรณกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 1.10) รองลงมาได้แก่ สภาพปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.99)

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีพาณิชและการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ดังนี้ 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมด้วยทฤษฎีพาณิชของ Habermas พบว่า เป็นหลักการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสื่อสาร ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตัวบทของวรรณกรรมอย่างลุ่มลึกถูกปลดปล่อยให้หลุดพ้นจากกรอบความคิดเดิมๆ ปราศจากการถูกครอบงำทางความคิดเกิดการตีความได้หลากหลายแง่มุม บนพื้นฐานของการมีเหตุผล มีพื้นที่ในการแสดงออกทางความคิด สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเท่าเทียม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการนำเสนอสิ่งที่แปลกใหม่ ช่วยให้การเรียนรู้วรรณกรรมมีความหมาย 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมด้วยการสอนแบบซีกค่าน พบว่า เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยฝึกฝนความคิดของผู้เรียน ในการวิเคราะห์วิจารณ์สถานการณ์ ประเด็นสำคัญหรือปมขัดแย้งต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรม ผ่านกระบวนการของข้อคำถามที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตั้งข้อสังเกต การสร้างสมมติฐาน การรวบรวมข้อมูล การใช้เหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน สามารถแสดงจุดยืนและโต้แย้งด้วยการสร้างมุมมองใหม่ๆ จนเป็นที่ยอมรับ นำมาสู่การทบทวนตัดสินใจและเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมด้วยสื่อดิจิทัล พบว่า สื่อดิจิทัลเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้สอนสามารถใช้สื่อดิจิทัลสร้างสรรค์เนื้อหาและใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ ผู้เรียนสามารถสืบค้นและเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ หรือนำข้อมูลมาใช้อ้างอิงประกอบการวิเคราะห์วรรณกรรม ผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มต่างๆ บนสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ ทำงานร่วมกัน สร้างสรรค์ผลงาน และนำเสนอ

เผยแพร่ผลงานที่ได้จากการเรียนรู้วรรณกรรม อีกทั้งผู้เรียนสามารถทบทวนเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลาโดยไม่มีค่าใช้จ่าย 4) แนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค้ำร่วมกับสื่อดิจิทัลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณกรรม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า ทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค้ำมีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ ทฤษฎีวิพากษ์เป็นหลักการสื่อสารที่เปิดกว้างบนพื้นฐานของการมีเหตุผล เช่นเดียวกับการสอนแบบซีกค้ำที่เป็นกระบวนการใช้ความคิดการพิจารณาข้อมูล เพื่ออภิปรายโต้แย้งได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งทั้ง 2 แนวคิดทฤษฎี เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ส่วนสื่อดิจิทัลเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาของวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น และผู้สอนนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมให้เกิดความน่าสนใจ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค้ำร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จึงมุ่งเน้นที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมองร่วมกับผู้อื่น และสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ได้อย่างอิสระเสรี โดยการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ คัดสรรเนื้อหาของวรรณกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความคิด กำหนดขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน พิจารณาเลือกใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัย วัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่เหมาะสม และปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ 5) แนวทางการพิจารณาเลือกเนื้อหาวรรณกรรม พบว่า พิจารณาเลือกเนื้อหาของวรรณกรรมร้อยแก้วออกเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมสารคดี และวรรณกรรมบันเทิงคดี โดยพิจารณาเลือกตัวบทที่มีเนื้อหาสาระที่ทันสมัย มีความสอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน ตรงตามความสนใจของผู้เรียน มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและประสบการณ์ของผู้เรียน เนื้อเรื่องมีความสลับซับซ้อน มีประเด็นถกเถียงหรือปมความขัดแย้งที่มีคำตอบไม่ตายตัว มีลีลาภาษาในการแต่งที่โดดเด่นน่าสนใจ มีความยาวของเนื้อเรื่องที่เพียงพอต่อระยะเวลา และเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง 6) แนวทางการวัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า การวัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้วิธีการประเมินตามสภาพความเป็นจริง ต้องมีความครอบคลุมทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ ได้แก่ ความสามารถในการวิเคราะห์วรรณกรรม การตั้งคำถาม การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายโต้แย้ง การให้เหตุผล การใช้หลักฐานสนับสนุนความคิด การสร้างสรรค์ผลงาน เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกคะแนน แบบทดสอบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นต้น โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (Rubrics) ในการให้คะแนนที่ชัดเจน เป็นค่าคะแนนที่มีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมแก่ผู้เรียนมากที่สุด 7) ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความพร้อมของห้องเรียน สื่อดิจิทัล อุปกรณ์เทคโนโลยี สัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และ 2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของวรรณกรรม ทฤษฎีวิพากษ์ การสอนแบบซีกค้ำ ใช้สื่อดิจิทัลอย่างคล่องแคล่ว

มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีใจเป็นกลาง และผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ มีความกล้าแสดงออก ให้ความร่วมมือและเปิดใจในการเรียนรู้ 8) คุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่มีทักษะ การคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะสำคัญที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้าน ทักษะ และด้านเจตคติ ด้านความรู้ ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรม แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่ เสมอ สามารถเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมเข้ากับเนื้อหาใหม่ที่เรียน ด้านทักษะ ได้แก่ มีความ กระตือรือร้น มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีความสามารถในการตั้งคำถาม มีทักษะการสื่อสาร มีความ คล่องแคล่วในการใช้สื่อดิจิทัล รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี และด้านเจตคติ ได้แก่ มีทัศนคติที่ดี มีใจเปิดกว้าง พร้อมที่เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีวินัย มีความรับผิดชอบมีคุณธรรมจริยธรรม และ 9) บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ พบว่า เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีความรู้ความ เชี่ยวชาญในเนื้อหาของวรรณกรรม มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้วรรณกรรม มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีวิพากษ์ การสอนแบบซักค่าน และมีทักษะความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัล ได้เป็นอย่างดี เป็นผู้มีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม มีความเป็นผู้นำ มีทัศนคติที่ดี มีใจเป็นกลาง มีความยืดหยุ่น และให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ได้ 10) สภาพบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน พบว่า เป็นบรรยากาศที่มีความปลอดภัย รู้สึกผ่อนคลาย มีความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความท้าทาย มีการใช้สื่อดิจิทัลที่หลากหลาย มีเงื่อนไขกฎกติกาที่ชัดเจน มีการใช้ภาษาที่แสดงเหตุผลเหนือกว่าการใช้อารมณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ แสดงออกซักถาม ได้ตอบ อภิปรายโต้แย้ง แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเสรี เป็นพื้นที่ช่วยส่งเสริมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน และได้รับคุณค่าทางจิตใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านผู้เรียน ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย มีทั้งปัญหาจากหลักการสอน วิธีการสอน เทคนิคการสอน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล บทบาท ของผู้สอน และบรรยากาศภายในชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้หลักการจัดการเรียนรู้วรรณกรรม ไทยที่ยังคงมุ่งเน้นไปที่ให้ผู้เรียนรู้เนื้อเรื่องอธิบายความหมายคำศัพท์ และค้นหาข้อเท็จจริงเชิงความรู้ ความจำ ตัวบทของวรรณกรรมส่วนใหญ่ที่เลือกใช้นอกจากมีความล้าสมัย มีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับบริบท ของสภาพสังคมยุคปัจจุบัน ยังมีแนวคำตอบปลายทางในลักษณะตายตัว อันไม่เกิดการได้ใช้ความคิดที่

หลากหลาย เพื่ออภิปรายถกเถียงและแสดงเหตุผลได้อย่างอิสระเสรี ขาดการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาวรรณกรรมไทยได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้การทำกิจกรรมการเรียนรู้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ สาเหตุทั้งหมดดังกล่าวนี้ว่าเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยในทุกประเด็น สอดคล้องกับสุรรัตน์ อักษรกาญจน์ (2562, หน้า 52-62) ได้สะท้อนปัญหาของการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษาว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ยังสอนโดยวิธีบรรยาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลายและแปลกใหม่ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์น้อย การวัดและการประเมินผลเน้นความรู้ความจำ และสอดคล้องกับการสรุปปัญหาของอดิศา เบญจรัตน์านนท์ (2560, หน้า 293-315) กล่าวถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีว่า ผู้สอนมีวิธีการสอนที่ไม่หลากหลาย สอนแบบถ่ายทอดความรู้แต่ไม่ถ่ายทอดความคิด มีกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ค่อนข้างน้อย ผู้สอนจำเป็นต้องปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนและออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว (2562) กล่าวว่า ผู้สอนขาดวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมจึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดปัญหา ผู้สอนต้องสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองต่างๆ หลังจากที่ได้่านวรรณกรรมไทยจบได้ ควรทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร แต่ผู้สอนไม่ควรใช้การบอกคำตอบโดยตรงต้องใช้วิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมที่ทำให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบได้เอง

1.2 สภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ด้านผู้เรียน จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า ปัญหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ รองลงมาคือ ผู้เรียนและเนื้อหาวรรณกรรม และปัญหาด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ (1) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ เนื่องมาจากในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่สื่อและเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ผู้เรียนในยุคนี้เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยและใช้สื่อเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยให้การค้นคว้าหาข้อมูลเกิดความสะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น สื่อและเทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยในยุคปัจจุบัน นอกจากช่วยให้ทำให้เนื้อหาของวรรณกรรมมีความน่าสนใจ ยังเป็นตัวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น แต่จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้เรียนยังเผชิญกับสภาพปัญหาของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ของวรรณกรรมไทย อาจเป็นเพราะการเลือกสรรสื่อเทคโนโลยีที่ผู้สอนนำมาใช้ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหา อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีสภาพไม่พร้อมใช้งาน สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไร้ความเสถียรภาพ ย่อมส่งผลให้การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการสอนวรรณกรรมไทยมีประสิทธิภาพลดลง ในส่วนปัญหาของแหล่งการเรียนรู้โดยเฉพาะห้องสมุดที่มีจำนวนหนังสือวรรณกรรมไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้เรียน มีเนื้อหาของหนังสือที่ไม่หลากหลายหรือไม่ตรงตามความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อหนังสือวรรณกรรมที่ตนเองต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของนงลักษณ์ ยุทธศิลป์เสวี (2567, หน้า 99-112) กล่าวว่า เยาวชนรุ่นใหม่ที่เกิดในยุคดิจิทัลเป็นกลุ่มที่มี

ความสามารถในการใช้สื่อ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วย อุปกรณ์การสื่อสารแบบพกพาต่างๆ และสอดคล้องกับยีน ภู่วรรณ (2558) กล่าวว่า สื่อเทคโนโลยีจะช่วยให้การเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากได้รวบรวมเนื้อหาไว้อย่างเป็นระบบ สามารถเข้าถึงได้อย่างทันทีทุกที่ทุกเวลา ในรูปแบบที่หลากหลายและไม่จำเป็นต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียนก็ได้

1.3 ด้านผู้เรียน เนื่องมาจากการเรียนรู้วรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานของการอ่านที่ดี เพื่อตีความให้เกิดความเข้าใจในเรื่อง ต้องใช้ทั้งความพยายามและความสนใจใฝ่เรียนรู้ จึงจะทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของวรรณกรรม แต่ปัญหาที่ทำให้การเรียนรู้วรรณกรรมไม่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับตัวของผู้เรียนเองด้วย โดยสภาพปัญหาที่เกิดจากความไม่ชื่นชอบในการเรียนวรรณกรรม ซึ่งนับว่าเป็นกำแพงที่ปิดตายของการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจมีพื้นฐานความรู้เดิมที่ไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ วิจัยวรรณกรรมที่อ่านได้ ปัญหาที่สำคัญอีกประการคือ ทักษะคิดของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนวรรณกรรมไทย มองว่าเป็นเรื่องที่ยาก เป็นเรื่องที่ไกลตัว มองว่าการเรียนรู้วรรณกรรมไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมได้ นอกจากนี้ผู้เรียนประสบปัญหาเรื่องทุนทรัพย์ที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาทำให้ต้องรับภาระงานอื่นๆ เพื่อเป็นรายได้เสริม ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าและบริหารจัดการเรื่องเวลาในการเรียนลำบาก สอดคล้องกับแนวคิดของดวงมน จิตรจันทน์ (2556) ได้กล่าวถึงการอ่านสารในวรรณกรรมไทยผู้เรียนต้องอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ อ่านให้แตก ต้องมีการรับรู้หรือสัญชาตญาณ (Perception) อย่างแหลมคม ถ้ายังมีไม่พอสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรศักดิ์ จิระตราฐ (2561) ได้สรุปปัญหาของผู้เรียนในการสอนวรรณกรรมไทยระดับอุดมศึกษาว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนวรรณกรรมไทยน้อยลง เพราะรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่สนุกสนาน ไม่ท้าทาย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของบุษบา บัวสมบูรณ์ (2566, หน้า 273-288) กล่าวถึงปัญหาของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาว่าอาจเป็นเพราะเมื่อผู้เรียนต้องอ่านวรรณกรรมไทยที่ต่างยุคสมัยแล้วไม่เข้าใจภาษา โลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ในวรรณกรรมไทย เพราะภูมิหลังของผู้แต่งและผู้อ่านแตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนไม่ยอมอ่านและกลายเป็นปัญหาของการเรียนการสอนวรรณกรรมไทย และสอดคล้องกับความสำคัญของทัศนคติตามแนวคิดของชลธิชา หอมพุ่ม และคณะ (2566, หน้า 16-26) ที่กล่าวถึง ทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเปิดใจที่จะเรียนรู้ในเรื่องใหม่ๆ หรือเรื่องที่ยาก หากผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีก็จะส่งผลให้อยากเรียนรู้ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ “สร้างสรรค์” สิ่งต่างๆ

1.4 ด้านเนื้อหาวรรณกรรม เนื่องมาจากเนื้อหาของวรรณกรรมที่ผู้สอนนำมาเป็นตัวอย่างให้อ่านมีความยากหรือมีความยาวมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อถอยในการอ่าน เนื้อหาที่นำมาใช้เป็นตัวอย่างให้ศึกษามีเนื้อเรื่องไม่หลากหลาย เนื่องจากผู้สอนใช้ตัวอย่างเนื้อหาตามหลักสูตรหรือจากหนังสือเอกสารเป็นหลักที่ใช้ภาษาในการแต่งที่มีความจำเพาะ เมื่อผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาที่เกิดจากความสนใจย่อมทำให้เนื้อหานั้นอาจเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจติดตาม อีกทั้งเนื้อหาส่วนใหญ่ที่

ใช้ถูกนำเสนอในรูปแบบของเอกสารหนังสือหรือตำรา ที่มีจะเต็มไปด้วยตัวอักษรและภาพประกอบ เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของกิงกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล และพิณพนธ์ คงจิตต์ (2566, หน้า 232-244) กล่าวว่า ผู้เรียนในปัจจุบันเป็นเด็กรุ่นใหม่นอกจากไม่เข้าใจศัพทวิทยาแล้ว รูปแบบและเนื้อเรื่องของวรรณกรรมไทย ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่เติบโตขึ้นมาท่ามกลาง ยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว (2562) ได้สรุปปัญหาของตัวบทเนื้อหา วรรณกรรมไทยว่า ตัวบทที่นำมาให้อ่านควรมีเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือสะท้อน ให้เห็นความจริงบางอย่างที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนสะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในจิตใญ่มนุษย์ มีข้อคิด ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนวรรณกรรมไทยมีคุณค่าต่อชีวิตของ ผู้เรียน เพื่อให้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อการเป็นพลเมืองโลก

1.5 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องมาจากผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 เป็น ผู้ที่สามารถปรับตัวและเข้าใจในบริบทของการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างดี แต่ถึงอย่างไร ก็ตามจากผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า ปัญหาของผู้เรียนจากการได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรม ไทยด้วยวิธีที่ยังไม่หลากหลาย หรือไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ผู้เรียนไม่ สามารถได้แสดงความคิดจากการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมได้อย่างเต็มที่ อาจเนื่องมาจากการถูกจำกัด ด้วยกรอบของกิจกรรมที่ไม่อาจเป็นพื้นที่อิสระให้แก่ผู้เรียนได้แสดงความคิด หรือนั้นกิจกรรมการบรรยาย จากผู้สอนมากกว่ากิจกรรมการลงมือปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง อีกทั้ง ผู้สอนอาจขาดทักษะบางส่วนในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี และเข้าถึงสื่อดิจิทัลต่างๆ เพื่อใช้สนับสนุนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมไทยให้มีความน่าสนใจมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปพิษฐา พรหมกันธา (2565, หน้า 61-74) ได้สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในรายวิชาด้านวรรณกรรมไทยระดับ อุดมศึกษาว่า ผู้เรียนไม่สนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน อันเนื่องมาจากกิจกรรมไม่มีความหลากหลาย ทำให้ขาดความมั่นใจไม่กล้าแสดงออกขาดทักษะการทำงานกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะที่สำคัญในเนื้อหา วิชาเอก ซึ่งจะต้องนำไปใช้ประกอบการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาอีกด้วย และยังสอดคล้องกับ แนวคิดของหัตถกาญจน์ อารีศิลป์ (2567) กล่าวถึงห้องเรียนวรรณกรรมไทยควรเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการ อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ซึ่งจะนำไปสู่การคิดเชิงวิพากษ์ ให้อิสระทางความคิดกับผู้เรียน เปิดพื้นที่ให้พูด คุ้ยถกถามและเชื่อมต่อประสบการณ์ของตนกับเรื่องราวและตัวละครในวรรณกรรมไทยได้ ให้ผู้เรียนรู้สึก ว่าวรรณกรรมไทยเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นฐานต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อ ดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า แนวคิดทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีวิพากษ์ของ Habermas และการสอนแบบซีกค่าน เป็นหลักการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู วรรณกรรมไทยให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

อันเป็นทักษะที่มีความสำคัญในศตวรรษที่ 21 ส่วนสื่อดิจิทัล เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนรู้เนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และช่วยให้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมไทยมีความน่าสนใจ ดังนั้น การนำแนวคิดทฤษฎีทั้ง 3 ข้างต้น มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้วรรณกรรมอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน โดยมีการพิจารณาเลือกเนื้อหาของวรรณกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมสารคดีและบันเทิงคดี โดยเน้นตัวบทที่มีเนื้อหาสาระที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ มีการวัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่เน้นตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งวัดได้ทั้งกระบวนการ (ระหว่างทาง) และผลลัพธ์ (ปลายทาง) ด้วยเครื่องมือการวัดและเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสม อีกทั้งจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ คือ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ในส่วนของคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนที่มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ อีกทั้งบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ ต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสภาพบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียน เป็นบรรยากาศที่มีความปลอดภัย และมีพื้นที่อิสระเสรี ผลการวิจัยดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ของ Habermas และการสอนแบบซีกค่าน มีจุดเน้นที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งเป็นหลักการที่มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้วรรณกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของกิตติพงษ์ แบสัว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์ (2566, หน้า 60-72) กล่าวถึงการเรียนวรรณกรรมไทยจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดขั้นสูงที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาขึ้นได้จากการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่ความสามารถใน “การไตร่ตรอง” และ “ใคร่ครวญ” ผ่านการตีความเหตุการณ์หรือพฤติกรรมตัวละคร ลักษณะดังกล่าวนี้ช่วยส่งเสริมการคิดขั้นสูง และสามารถสังเกตเห็นประโยชน์ของวรรณกรรมไทยได้ในอีกแง่มุมหนึ่ง และยังสามารถเชื่อมโยงกับขวัญชนก นัยเจริญ (2564, หน้า 1-13) ได้กล่าวถึงการเรียนวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากการวิจารณ์ต้องเริ่มมาจากการกระบวนการคิด เพื่อแสดงความคิดเห็นต่องานวรรณกรรม จากนั้นจึงหาเหตุผลประกอบความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง โดยใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองและหาเหตุผล การวิจารณ์ที่น่าสนใจต้องเริ่มจากการมีกระบวนการคิดที่ดีก่อน นอกจากนี้ การนำสื่อดิจิทัลมาใช้ในการเรียนรู้วรรณกรรมยังมีสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกฤษพร สินพรม และสริพร เซาว์นชัย (2565, หน้า 159-175) กล่าวถึงการส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลในห้องเรียนให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หรือเรียนรู้จากวีดิทัศน์สื่ออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้เป็นอีกมิติหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ ช่วยเปิดโลกทัศน์ให้นักเรียนได้สังเกตและเรียนรู้จากสถานการณ์ที่หลากหลาย และมีกรอบแบบมาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมไทยในระดับอุดมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา และผู้เรียน เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหที่ตรงกับสภาพบริบทของผู้เรียนในปัจจุบัน

1.2 การนำสื่อดิจิทัลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมไทย ควรเลือกสรรสื่อที่มีความทันสมัย ใช้งานง่าย และมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ จึงจะทำให้กิจกรรมการเรียนรู้วรรณกรรมไทยบรรลุวัตถุประสงค์

1.3 การประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ การสอนแบบซีกค่าน ผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีให้ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อช่วยให้สามารถวางแผนและออกแบบเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทของผู้เรียน และปัจจัยสนับสนุนต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลในการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยของผู้เรียนจากแบบสอบถาม ดังนั้น จึงควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลในลักษณะอื่นเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น อาจทำให้ทราบผลการศึกษาที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรพัฒนาสื่อดิจิทัลและคู่มือการใช้งาน สำหรับเป็นสื่อสนับสนุนการเรียนรู้อรรถาธิบายเพื่อนำไปใช้ร่วมกับแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ให้แก่ผู้เรียน

2.3 ควรมีการศึกษาหรือปริทัศน์งานวิจัยที่มีการนำแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ การสอนแบบซีกค่าน ที่มีการนำไปประยุกต์ใช้กับศาสตร์ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการบูรณาการออกแบบการเรียนการสอน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมตามทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้อรรถาธิบาย ได้แก่ 1. ทฤษฎีวิพากษ์ของ Habermas 2. การสอนแบบซีกค่าน และ 3. สื่อดิจิทัล การประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์และการสอนแบบซีกค่านร่วมกับสื่อดิจิทัล ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ได้แก่ 1) เนื้อหาวรรณกรรม 2) การวัดและประเมินผลทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และ 3) ปัจจัยสนับสนุน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2568 และทุนสนับสนุนการวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตศึกษาที่มีศักยภาพสูง จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ประจำปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

- กฤษพร สีนพรม และสธิพร เซาว์นชัย. (2565). แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 20(1), 159-175. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/253017/173434>
- กึ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล และพินพนธ์ คงวิจิตต์. (2566). แนวทางการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิด CONNECTIVISM. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 17(1), 232-244. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JournalGradVRU/article/view/248848/175761>

- กึ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล. (2560). จะสอนวรรณคดีอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 203-213. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/245638/166174>
- กิตติพงษ์ แบล้ว และยงยุทธ อังคสัญลักษณ์. (2566). เทคนิคการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก: แนวปฏิบัติสู่การพัฒนาการคิด. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 21(1), 60-72. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/suedujournal/article/view/260484/176578>
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2564). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิจารณ์วรรณกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 49(3), 1-13. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/251565/169439>
- ชลธิชา หอมฟุ้ง, สมพร ร่วมสุข, อธิมาส มากจ้อย, กฤษณะ ลำทะแย, ไพรินทร์ พึ่งพงษ์, รจนา คำนิ้งผล และวันวิสาห์ ปัญญาจิรวุฒิ. (2566). การศึกษาทัศนคติด้านการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตกับการสร้างสรรค์เกม. *The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 3(1), 16-26. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/The_New_Viridian/article/view/262475/173348
- ดวงมน จิตรจำนง. (2556). *วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ธัญญภัทร์ ศรีเนธิยวสิน. (2564). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 40-55. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Palissueksabuddhaghosa/article/view/253003/173233>
- ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว. (2562). *การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรศักดิ์ จิระตราชู. (2561). *ผลการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้วงจรการสะท้อนคิดของกิบส์ที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ ยุทธศิลป์เสวี. (2567). การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. *Journal of Information Science Research and Practice*, 42(1), 99-112. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/view/259591/182429>

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุษบา บัวสมบุรณ์. (2566). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีโดยประยุกต์วิธีเบลมเลส โพสต์มอร์เท็ม เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านนิพากษ์และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *Journal of Modern Learning Development*, 8(9), 273-288. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/267181/179369>
- ปพิชญา พรหมกันธา. (2565). ผลการสอนโดยใช้เทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านบทอาขยานในรายวิชาการวรรณกรรมคัดสรรในหนังสือเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. *The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 2(3), 61-74. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/The_New_Viridian/article/view/257888/171455
- เมธี อนันต์. (2567). การสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทยด้วยแนวคิดทางคติชน: สมรรถนะวรรณคดีและวรรณกรรม. *วารสารครุฑพิบูล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 11(2), 142-158. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsru/article/view/272389/183561>
- เย็น ภู่วรรณ. (2558). นวัตกรรมการเรียนการสอนกับการศึกษาระบบ 4.0. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 9(2), 133-156. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sjss/article/view/45125/37341>
- สุริรัตน์ อักษรกาญจน์. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบแวดวงวรรณกรรมร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารราชพฤกษ์*, 17(3), 52-62. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruek-journal/article/view/185122/154168>
- หัตถกาญจน์ อารีศิลป์. (2567). *ร้อยแก้วแนวต่างโลก! (Isekai) ชูชีวิตวรรณคดีไทยด้วยรูปแบบร่วมสมัยโดนใจคนรุ่นใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://www.chula.ac.th/highlight/178602/>
- อดิศา เบญจรัตน์านนท์. (2560). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี: เสี่ยงสะท้อนจากผู้เรียนและผู้สอน. *วารสารวิชาการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18(2), 293-315. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/9900/8415>
- อรุณทัย อินทนิล, ภคพล คำน้อย และกาญจนา วิชญาปกรณ์. (2565). สถานภาพงานวิจัยด้านการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ช่วงปี พ.ศ. 2555-2564. *วารสารครุฑพิบูล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 9(2), 337-354. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsru/article/view/259654/174702>

- Habermas, J. (1990). *Model Consciousness and Communicative Action*. Oxford: Polity Press.
- Habermas, J. (2004). *Public space and political public sphere: The biographical roots of two motifs in my thought* (Commemorative Lecture, Kyoto).
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2009). *Model of teaching*. (8th.). London: Allyn and Bacon.

